

biblioteka medicinske i druge literature prenesena je u Veneciju, a u Dubrovniku se čuva njezin originalni popis.

Vrijednost djela Jurice Bačića upotpunjavaju mnogobrojni latinski citati koji će znalcu biti posebno zanimljivi.

Vesna Miović-Perić

Rafo Bogišić: MLADI DANI MARINA DRŽIĆA, Zagreb 1987.

Bogišićeva monografija o mladosti Marina Držića nastala je kao rezultat dugogodišnje zaokupljenosti istraživača ovom temom. Zagonetnost Držićeve ličnosti zasigurno je dugo progonila autora pa će on u svakoj svojoj knjizi dodirnuti i načeti kompleks zvan u našoj starijoj hrvatskoj književnosti Marin Držić. U ovoj knjizi monografski će obraditi tajnovito područje Držićeva života i rada — njegovu mladost.

Uz vlastito istraživanje, Bogišić koristi i podatke starih kroničara i biografa, kao i svojih suvremenika, a koristi i opsežnu literaturu gotovo iz svih područja života vezanu za onodobni Dubrovnik. Rekonstrukciju Držićeve mladosti gradi autor temeljitom analizom društvenih, ekonomskih i političkih prilika toga doba, književnopovijesnom analizom Držićevih suvremenika i pretходnika, te slijedom vlastite intuicije književnopovijesnoga tragača i renesansnoga zaljubljenika.

Knjiga je metodično podijeljena na šest poglavlja. U uvodnome dijelu Bogišić, pod naslovom Grad država, sveobuhvatno zalazi u stoljeće Držićeva življenja, tumači uzroke prosperiteta, umjetničke poticaje, rekonstruira praksu svakodnevnog življenja u Gradu.

U slijedećem poglavlju Obitelj i podaci, autor slijedi geneologiju obitelji Držić, iznosi podatke istraživača pretходnika, temeljito analizira sve dokumente u vezi s izborom Držića za rektora crkve Svih svetih. U to doba pada i velika epidemija kuge (1526—1528) pa Bogišić s razlogom posvećuje nekoliko stranica osvrtu na tu pošast pretpostavljajući da Držićev senzibilitet nije mogao ostati njome nedotaknut. Ovo poglavlje se nastavlja uplitanjem u većim dijelom pretpostavljenu Držićevu biografiju, povijesnih događaja kao što su zasnivanje haračlijskog odnosa s Turcima 1526., napad bretonjskih gusara

na dubrovački brod 1530. pa ponovno epidemija kuge, a završava ga podacima o ekonomskom slomu obitelji Držić.

Poglavljem Škola i lektira Bogišić zalazi u područje Držićeva života o kojem nema nikakvih dokumenata. Analogijskim pristupom, prema podacima iz De Diversisovog gramatičko-retoričkog školi u Dubrovniku, iz pravilnika škole Velikog vijeća iz 1435. Bogišić rekonstruira i Držićeve školske dane. Iz podataka o pristizanju knjiga iz inozemstva, iz informacija o posjedovanju knjiga i privatnih biblioteka, iz oporučnih raspodjela knjiga, Bogišić gradi pretpostavku o Držićevoj lektiri za koju drži da je bila opsežna. »Teško je zaista i zamisliti da čovjek koji posjeduje naglašenu sklonost humanističko književnim i životno egzistencijalnim problemima ne bi volio čitati. Zapravo sva svoja opredjeljenja i sklonosti Držić je razvijao i produbljivao naobrazbom i čitanjem.« (str. 80)

Četiri su knjige iz ostavštine dunda Đore Držića za koje Bogišić pretpostavlja da ih je svakako morao pročitati Marin Držić. Posebno se osvrnuo na knjigu Ciceronove rasprave iz Tuskula. Uspoređujući osnovne teze Ciceronovih Tuskula i Držićev odnos prema vrlini i kreposti nalazi da »između kreposti i prepuštanja strastima (epikurejci, dinar) dodir antičkog humanističkog i onog držićevskog kontrapunktnog i onog držićevskog kontrapunktnog ranja dvaju polova i dviju vrsta ljudi u svijetu i životu kao da nije teško uspostaviti.« (str. 98) Bogišić smatra da je Ciceron mogao Držiću biti zanimljiv i po načinu kako je svoje misli iznesio i obrazlagao. To se prije svega, odnosi na nastojanje da se sugovornika zadovolji primjerima i argumentima u obliku sentenci, uzrečica, citata, asocijacija, čime obiluju Držićevi tekstovi.

Pretpostavljajući da je bio jedan od Držićevih učitelja, dosta je pažnje autor posvetio liku humanista Ilije Crijevića, njegovoj sklonosti raspravljanju i ljubavi prema kazalištu, posebno prema latinskim komediografima Plautu i Terenciju, Bogišić ga prezentira u slici oduševljenog zagovornika Plauta, što svakako ima svoj odgovor u činjenici da Držić zna kako se Plauta djeci u školi »lega«.

U poglavljima Domaća tradicija i Domaći učitelji, Bogišić problemski proširuje i komparativistički usmjerava temu koja mu je osobito draga i kojoj se više puta navratio (O hrvatskim starim pjesnicima, Zagreb 1968, Na izvorima, Split 1976).

U završnom poglavlju Škola života, Bogišić prikazuje aktualni povijesni trenutak Dubrovnika: društvena raslojenost, bespoštedna borba za stjecanje novca, pravila i običaji obiteljskog života, društveni život Grada, suvremene pojave u Gradu od kurtizana do noćnih ispada mladića, svečane gozbe i zabrane raskoši. Na osnovi poznatih dokumenata i Držićevog teksta, Bogišić rekonstruira ritam dubrovačkog života: šumove i udarce obrtničkih radionica, glasove prodavača koji pred vratima svojih radnji nude svoju robu, miris netom ispečenog kruha koji u

vrećama odnose za posade s brodova. Prema De Diversisovom opisu oživljava tržnicu dubrovačku živopisnu i prebogatu; osluškuje govor trgovaca, prekupaca i seljaka koji, ovisno o tome jesu li iz Trstenoga, Zatona, Stona ili Primorja, različito se izražavaju.

U ovoj držićevsko-bogišićevskoj rekonstrukciji 16. stoljeća prisluhnut će čitatelj sjednici Malog vijeća i raspravi u Vijeću umoljenih. Ugledat će načas karavanu što upravo nestaje tamo iza Žarkovice i prepune brodove što čekaju u luci. A ugledat će nakratko i sliku što je godinama bila samo dio Bogišićeve intime: osamljenu figuru đakona u crnom plaštu i crnoj kapi na glavi koji, nakon što je obišao oživjele ulice netom probuđenog grada, polako ulazi u katedralu, penje se na balatur i sjeda za orgulje.

I sam dobar poznavalac dubrovačkog mentaliteta, dubrovačkih korijena, s nervom raguzijanske diplomacije (kako bi to rekao Slobodan P. Novak) i intuicijom književnoteorijskog znalca, Bogišić je ispričao ovaj esej o Držiću argumentirano, zanimljivo i toplo sa svim vrijednostima znanstvenoteorijskog pristupa, ali i narativnom intimnošću koja privlači i čitaoca koji nije strukom vezan za ovu tematiku.

Stanislava Stojan

Frano Čale, PJESME TALIJANKE SABA BOBALJEVIĆA GLUŠCA, Zagreb 1988.

»Musa etrusca« ili »toscana« nije našim starim pjesnicima imala nikakvo nacionalno obilježje; nego nadnacionalno, helikonsko, umjetničko: bilo je to šesnaesto a ne devetnaesto stoljeće! (I. Frangeš, Povijest hrvatske književnosti, Zagreb—Ljubljana 1987. str. 81).

Potvrđujući povijesnu činjenicu da je i talijanski jezik uz hrvatski i latinski bio jezik hrvatske književnosti. Frano Čale u svojoj najnovijoj knjizi Pjesme Talijanke Saba Bobaljevića Glušca donosi uz opširnu uvodnu riječ, osamdeset pjesama Saba Bobaljevića Mišetića (1525—1585) u talijanskom originalu i hrvatskom prepjevu Frana Čale.

Bobaljevićeve pjesme spjevane na talijanskome jeziku objavljene su već pet godina poslije pjesnikove smrti u Veneciji 1589. godine i pretiskane 1783. u Dubrovniku. Iz tog dubrovačkog izdanja posvećenog dubrovačkom senatu Čale i donosi ovaj izbor talijanske poezije Saba Bobaljevića, koji se sastoji od 55 soneta, 12 madrigala, 5 kancona i po jedan: dijalog, sestina, satira i otava.

Čale spominje i Bobaljevićevu poeziju pisanu na hrvatskom jeziku kao jednostavnu, u tradiciji »svježe izvorne narodne muze«, smatrajući da ti stihovi čak i onda kad sadržavaju neka tipična obilježja stihova iz talijanske zbirke, bitno se od njih razlikuju jer